

Haziran 2021

Yıl: 5 Sayı: 1 ss. 103-119

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 10.05.2021

Kabul Tarihi: 27.06.2021

ISSN: 2619-9408

June 2021

Volume: 5 Issue: 1 pp. 103-119

Article Type: Research Article

Submitted: 10.05.2021

Accepted: 27.06.2021

GÖRSEL OKUMA/GÖRSEL SUNU VE GÖRSEL OKURYAZARLIK BECERİLERİYLE İLGİLİ YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN ANALİZİ

Yunus ŞAKIROĞLU*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, eğitim-öğretim alanında yapılan “görsel okuma/görsel sunu” ve “görsel okuryazarlık” konulu doktora ve yüksek lisans tezlerini incelemektir. Çalışmada toplam 37 doktora ve yüksek lisans tezi, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak çözümlenmiş, sayısal olarak ifade edilmiş ve yorumlanmıştır. Tezler; yapıldıkları yıl, üniversite, ana bilim dalı, ele alınan konu, örneklem grubu, veri toplama araçları ve kullanılan yöntem değişkenlerine göre değerlendirilmiştir. Çalışmanın verileri, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından eğitim-öğretim alanında kavram düzeyinde tarama yapılarak elde edilmiştir. Kavram taramasında, “görsel okuma, görsel sunu, görsel okuryazarlık” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Taramalar sonucunda “görsel okuryazarlık” ve “görsel okuma/görsel sunu” becerileriyle ilgili 11’i doktora 26’sı yüksek lisans olmak üzere 37 çalışmanın yapıldığı, en çok tezin üniversite bazında Gazi Üniversitesinde (f=11), ana bilim dalı bazında ilköğretim ana bilim dalında (f=11), yöntem bazında ise nicel yöntemde (f=23) yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca tezlerin çoğunluğunun hedef kitle bakımından ilköğretim birinci kademeye (f=13) yönelik olduğu ve veri toplama aracı olarak da en fazla anketin kullanıldığı (f=25) bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Görsel okuma, görsel sunu, görsel okuryazarlık, lisansüstü çalışmalar

ANALYSIS OF POSTGRADUATE STUDIES ON VISUAL READING/VISUAL PRESENTATION AND VISUAL LITERACY SKILLS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine doctoral and master’s theses on "visual reading/visual presentation" and "visual literacy" in the field of education. In the study, a total of 37 doctoral and master’s theses were examined according to document analysis; one of the qualitative research methods. The data obtained in the study were analyzed using descriptive analysis, expressed numerically and interpreted. The theses were evaluated according to the variables of the years when they were written, the universities in the body of which they were written, the departments/divisions, the subjects handled, the sample groups, the data collection tools and the methods used. The data of the study were obtained from the database of the Higher Education Council National Thesis Center by scanning at the concept level in the field of education. In the concept search, the keywords of "visual reading, visual presentation, visual literacy" were used. As a result of the scannings, it was determined that 37 studies, 11 of which are doctorate and 26 of which are master’s theses, were carried out, that most of the theses were carried out at Gazi University (f = 11) on the basis of the university, and most in primary education on the basis of department/division and in the quantitative method (f = 23) on the basis of the method. In addition, it was found that most of the theses were aimed at the primary school first grade (f = 13) in terms of the target audience and the questionnaire method was used the most as the data collection tool (f = 25).

Key Words: Visual reading, visual presentation, visual literacy, postgraduate studies.

* Arş. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, y.sakiroglu@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6151-7984

Giriş

İletişim, içinde yaşanılan dünyada insan varlığı için en büyük gereksinimlerden biri durumundadır. Bu gereklilik, insanoğlunun var oluşundan bu yana çeşitli form ve araçlar kullanılarak giderilmiştir. Mağara duvarlarına resimler çizme, dumanla haberleşme bunlardan bazılarıdır.

Günümüzde ise iletişim araçları, teknolojinin ilerlemesine de bağlı olarak büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Çağımız insanı yazışarak iletişim kurmak için birbirlerine “kısa mesaj” göndermekte, cep telefonu aracılığı ile konuşmakta, uzaktaki tanıdıkları ile görüntülü konuşma uygulamaları vasıtasıyla iletişim kurmakta, sosyal sanal ağlardan eski dostlarını bulmakta, e-posta ile de veri alışverişinde bulunmaktadır. Durum bu iken çağa ve çağın gereklerine ayak uydurmak için görsel, işitsel ve yazılı tüm kanalların oluşturduğu iletişim araçlarının iletişim becerilerine de sahip olmak gerekir. Bu gereklilik, dünyayı ve dolayısıyla da bireylerin yaşam şekillerini ve dinamiklerini (okuryazarlık, duygusal ikonlar, yaşam boyu öğrenme zorunluluğu, teknolojik gerekircilik vb.) önemli ölçüde etkilemiş ve değiştirmiştir (Tüzel, 2010: 692).

Çağımızda görsel, yazılı, sesli vs. tüm haber alma ve iletişim araçlarını içinde barındıran genel ağ (internet) teknolojik gelişmelere bağlı olarak giderek gelişmekte ve farklılaşmaktadır. Dolayısıyla bu yönü ile tüm bireylerin de görsel okuma ve yazma becerisini edinmelerini ve bu alanın okuryazarı olmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda geleneksel okuryazarlığa ilaveten, farklılaşan ve gelişen iletişim teknolojileriyle eşgüdümlü olarak medya okuryazarlığı, sinema okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, televizyon okuryazarlığı ve en önemlisi görsel okuryazarlık alanlarının geliştirilmesi yolunda son yıllarda kuramsal olarak yoğun çalışmalar olduğu gözlemlenmektedir (Parsa 2007: 117).

Yeni bir okuryazarlık türü olan “görsel okuryazarlık”, ülkemizde “görsel okuma ve görsel sunu” öğrenme alanı başlığı altında Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 1-5’te (TDÖP 1-5) yer almaktadır (MEB, 2005).

Bu bağlamda, görsel okuma ve görsel sunu ve görsel okuryazarlık kavramlarına ilişkin bilgilere yer vermek yerinde olacaktır.

Görsel Okuma ve Görsel Sunu

Görsel okuma ve görsel sunu; sembol, şekil, resim, tablo, grafik, beden dili, doğa ve sosyal olayların görsellerini okumayı, anlamayı ve yorumlamayı kapsayan bir öğrenme alanıdır (Sarikaya, 2017: 780). Görsel okuma ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

(i) Görsel okuma; resim ve grafik gibi görüntülerin ilettiği mesajların okunabilmesi, anlamlandırılabilmesi ve yorumlanabilmesi sanatıdır (Wileman 1993’ten aktaran: Çam, 2006: 8).

(ii) Görsel okuma; bireylerin çevrelerinde görerek kısa süreli belleğe aldığı her veriyi analiz edebilmelerini sağlayan yetenekler bütünüdür (Stokes, 2005).

(iii) Görsel okuma; bir olayın ortaya çıkış şeklini tabiatın kendi kanunları içerisinde ele alan ve sebep-sonuç bağlantısı kurma yeteneğine sahip olma durumudur (Güleryüz, 2004).

(v) Görsel okuma; yazılı metinler dışında kalan görsel unsurların irdelenmesi ve okunmasıdır (Brill, Kim ve Branch, 2001’den aktaran: Çam, 2006: 8).

Günümüzde görsel okuma hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır. Bilgisayar ve internetin gelişmesi insanlardaki öğrenme şekillerinde de önemli değişikliklere yol açmıştır. Bireyler görseller aracılığıyla bilgi edinmeye ve öğrenmeye başlamışlardır. Görsel araçların insan hayatında öneminin artmasıyla görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanı olarak Türkçe programında yer almıştır ve

görsel okuma görsel sunu öğrenme alanlarına ait kazanımlar programda yer almıştır (Güleryüz, 2004: 8).

Görsel okuma ile öğrenciler, düşünme ve anlama gibi becerilerini geliştirir ve kalıcı öğrenme yapma olanağı bulurlar. Bireyler, duygu ve düşüncelerini paylaşmak, yazılı veya sözlü olarak kendilerini ifade edebilmek için görsel sunuları kullanmaktadır. Bunun yanı sıra farklı ve çeşitli görsel öğeleri kullanarak birbirleriyle iletişime geçmektedirler. Bu sebeple öğrenciler, iletişim sürecinde kendilerini ifade ederken, fikirleri paylaşırken, yorumlarken ve anlayışları somutlaştırırken görsel sununun önemli bir yol olduğuna inanmalıdırlar (Akyol, 2006: 106). Dolayısıyla öğretmenlere bunu sağlamada büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğretmenler bu konuda iyi yetiştirilmeli ve okullara gerekli donanım desteği sağlanmalıdır. Bu desteklerin sağlanması öğrenciyi yaşama hazırlamada değerli katkılar sunabilecektir (Çam, 2006).

Duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde görsellerin kullanılması ve sunulması karşındaki bireyin dikkatini arttırmakta ve verilmek istenen iletiyi kavramasını hızlandırmaktadır. Sunular hazırlanırken içerik ile paralel olmasına özen gösterilmeli ve sunu hazırlamada farklı yol ve yöntemler de izlenmelidir (Bozkurt ve Ulucan, 2014: 26). Dolayısıyla öğrencilerin sunularında içeriğe uygun görselleri kullanabilmesinin yanında müzikli oyun ve drama gibi yollarla da duygu ve düşüncelerini aktarabilmeleri gerekmektedir (Ünalın, 2006: 118).

Görsel Okuryazarlık

“Görsel okuryazarlık” anlaşılacağı üzere “okuma” ve “yazma” eylemlerini bünyesinde barındırmaktadır. Diğer bir deyişle görsel okuryazarlık, anlama (okuma) ve anlatma (yazma) becerilerinden oluşan bir süreçtir. Araştırmacılar tarafından görsel okuryazarlığın birçok tanımı yapılmakla birlikte, yapılan tanımlarda geçmişten günümüze kadar birtakım değişiklikler yapılarak, “görsel okuryazarlığın” kavram sahasının genişletildiği görülür. Örneğin önceleri “görsel okuma” kavramı sadece bir anlama becerisi (okuma) olarak ele alınırken daha sonraları “görsel okuryazarlık” kavramı ile anlama becerisinin yanına anlatma becerisi de eklenmiş olunur.

Görsel okuryazarlık kavramı modern bir kavram olabilir fakat düşünce olarak çok eskilere dayanmaktadır. “Görsel okuryazarlık” kavramı, 1950’lerden bu yana tartışılmakta, 21. yüzyılda insanların çevresini saran imgeleri anlama ve anlatma gayretinin bir neticesi olarak günden güne önem kazanmaktadır (Messaris, 1994). Kişinin, diğer kişilerle kurduğu iletişimde görselleri kullanması ve ona yönelik kullanılan görselleri anlamasını sağlayan beceriler bütünü olarak adlandırılan görsel okuryazarlık (Ausburn-Ausburn 1978: 293) sürekli olarak anlam sahasını genişletmektedir. Dil aracılığı ile yaşanan “anlamlandırma” sürecinde nesne-zihin etkileşiminin simgesel dilini devre dışı bırakma amacını taşıyan görsel okuryazarlık, 1990’lı yıllar itibarıyla okuma, konuşma, dinleme, yazmanın yanında beşinci dil becerisi olarak batı ülkelerinin müfredatında yer almaya başlamıştır (Burmark 2002; Elkins 2003; McFadzean-McRenzie 2001).

Resimlerin kelimelere kıyasla zihinde 60.000 kat daha hızlı işlendiği göz önüne alındığında çağımızda görsel okuryazarlığın önemi ve sağladığı artılar ortaya çıkmaktadır. Feinstein ve Hagerty (1994) görsel okurluğun, modern dünya eğitimi için; okuma, yazma ve aritmetik ile aynı öneme sahip dördüncü bir beceri olduğunu iddia etmektedir. Ayrıca görsel okuryazarlığın, eğitim için neden bu derece önem arz ettiğini şu dört madde ile açıklamaktadırlar:

1. Beyindeki sağ yarım küreyi kullanması gerektiği için öğrenme sürecine beyindeki sağ ve sol yarım küreleri katar. Dolayısıyla öğrenme faaliyetlerinde bütünsel düşünmeyi gerçekleştirir.

2. Beyindeki sol yarım küreye ait soyut izlenimleri; somut bir hale getirerek öğrenmeyi kolaylaştırır.

3. Benzer düşüncelere, çeşitli işleme becerileri kazandırarak farklı bakış açıları edindirir.

4. Çevresindeki doğal ve doğal olmayan unsurlardan etkilenecek bağımsız karar alamayan bireyler yerine; kendi başına karar alabilen, etrafındaki görselleri okuyup kavrayabilen bireyler yetişmesini sağlar (Akt. İşler 2002: 156).

Sonuç olarak görsellerle kuşatılmış bir dünyada yaşayan insanlar, doğal bir şekilde sahip oldukları görsel okuma yeteneklerinin anlamının tam olarak farkında değillerdir. Oysa görsel okuma; anlama kabiliyeti, yaratma yeteneği ve kültürel sembolleri içeren imajları, objeleri ve görülebilir hareketleri kullanabilmeyi gerektirir. Bu beceriler, metin okumaya benzer yollarla öğrenilebilir. Çalışma ve alıştırmalarla bireyler; fark etme, yorum yapma ve diğer görsel öğelerin dizimsel ve anlamsal ayrımını kullanma becerilerini geliştirebilirler. Görsel okuma becerisi, imajların kullanılmasında, analizinde ve üretiminde ömür boyu daha basit ve zevk veren bir öğrenme yaklaşımını da beraberinde getirir (Felten 2008: 61). Dolayısıyla görsel okuma ve yazma becerisinin adı olan görsel okuryazarlık kavramı günümüz insan yaşamında en önemli becerilerden biri belki de en önemlisidir denilebilir.

Alanyazın incelendiğinde görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. görsel okuma/görsel sunu becerisinin kuramsal açıdan ele alındığı çalışmalar (Güneş, 2013; Maden ve Altunbay, 2016; Sarıkaya, 2017); öğrenci, öğretmen görüşlerinin ele alındığı çalışmalar (Akpınar, 2009; Bozkurt ve Ulucan, 2014; Ateş, Sur ve Çelik, 2020); deneysel çalışmalar (Arpaguş, Moğol ve Ünsal, 2015; Varan ve Sönmez, 2016; Arı ve Soylu 2019) şeklindedir. Ayrıca alanyazında görsel okuryazarlıkla ilgili kuramsal çalışmalar (İşler, 2002; Parsa, 2007; Alpan, 2008; Günay, 2008; Zeren ve Arslan 2009; Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010; Tüzel, 2010; Yıldız, 2012; Onursoy, 2017); öğrenci, öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmalar (Kaya, 2011; Duran, 2013; Göçer ve Tabak, 2013; Yılmaz, 2013; Hiçyılmaz, 2020); deneysel çalışmalar (Şahin ve Kıran, 2009; Bangir-Alpan, 2013; Kocaarslan ve Çeliktürk, 2013; Doğru, 2014, Örs ve Baş, 2018) mevcuttur. Ancak görsel okuma/görsel ve görsel okuryazarlıkla ilgili lisansüstü çalışmaların analiz edildiği çalışma bulunamamıştır. Çalışmanın bu yönüyle alana katkı sunması beklenmektedir.

Amaç

Bu araştırmada, eğitim-öğretim alanında yapılan “görsel okuma/görsel sunu” ve “görsel okuryazarlık” konulu yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenip değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu genel amaca bağlı olarak çalışmanın alt amaçları aşağıdaki gibidir:

Eğitim öğretim alanındaki “görsel okuma/görsel sunu” ve “görsel okuryazarlık” konulu yüksek lisans ve doktora tezlerinin;

- Yapıldığı yıllara,
- Üniversitelere,
- Ana bilim dallarına,
- Konularına,
- Örneklem grubuna,
- Veri toplama araçlarına,
- Araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?

Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırma, sadece eğitim-öğretim alanında görsel okuma/görsel sunu ve görsel okuryazarlık ile ilgili kavramlardan hareketle tespit edilmiş ve tam metnine ulaşılan 37 lisansüstü tez ile sınırlıdır. Diğer alanlarda bu becerilerle ilgili yapılmış lisansüstü çalışmalar ele alınmamıştır.

Yöntem

Bu başlık atında araştırmanın modeli, verilerin toplanması, verilerin analizi bilgilerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

“Görsel okuma/görsel sunu” ve “görsel okuryazarlık” becerileriyle ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin değerlendirildiği bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 41) şeklinde tanımlanmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çalışmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine göre toplanmıştır. Doküman incelemesi; “araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 189). Belgesel tarama veya belgesel gözlem olarak da adlandırılmaktadır (Çepni, 2012).

Çalışmanın verileri, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. Verilerin toplanması ve kodlanmasını kolaylaştırmak amacıyla ilk olarak Excel tablosu oluşturulmuş, yapılan taramalar bu tabloya aktarılmıştır. Çalışmada eğitim-öğretim alanında kavram taraması yapılmıştır. Kavram taramasında, “görsel okuma, görsel sunu, görsel okuryazarlık” gibi anahtar kelime ve türevleri kullanılmıştır. Eğitim-öğretim alanında yapılan kavram taraması sonucunda “görsel okuryazarlık” ve “görsel okuma ve sunu” becerileriyle ilgili yapılan ve tam metnine ulaşılan 37 tezin olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler betimsel analizle çözümlenmiştir. Bu analizde veriler, belirlenmiş başlıklar altında yorumlanır ve özetlenir. Amaç, elde edilen bulguları, düzenleyip yorumlayarak okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu araştırma için eğitim-öğretim alanında yapılan “görsel okuryazarlık” ve “görsel okuma/görsel sunu” konulu çalışmalara ulaşıldıktan sonra betimsel analiz yöntemine uygun bir çerçeveye oluşturulmuş ve temalar belirlenmiştir. Temaları belirleme sürecinde alanyazın taranmış, benzer çalışmalar incelenmiştir. Daha sonra araştırmacı literatür taramasından elde edilen bilgileri de dikkate alarak çalışmanın alt amaçları doğrultusunda temaları belirlemiştir. Konuyla ilgili temalar 37 tez için; yapıldığı yıl, üniversite, ana bilim dalı, ele alınan konu, örneklem grubu, veri toplama araçları ve kullanılan yöntem değişkenlerine göre belirlenmiştir. Temalar altında oluşturulan bulgular frekanslarla sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde “görsel okuma/görsel sunu” ve “görsel okuryazarlık” becerileriyle ilgili yapılmış tezlerin; tür, yıl, üniversite, ana bilim dalı, konu, örneklem grubu, veri toplama araçları ve kullanılan yöntemlere göre dağılımlarına yer verilmiştir.

İlk olarak görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili tezlere ait bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili yapılan tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Görsel Okuma/Görsel Sunu Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
2006	0	1	1
2007	0	1	1
2008	0	3	3
2011	0	1	1
2012	0	1	1
2013	0	3	3
2015	3	0	3
2016	0	2	2
2020	2	0	2
Genel Toplam	5	12	17

Tablo 1 incelendiğinde görsel okuma/görsel sunu becerisiyle ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla yüksek lisans (%70,58) düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu da alanda daha çok yüksek lisans düzeyinde araştırma yapma eğiliminin ağır bastığını göstermektedir. Tabloda çalışmaların en fazla 2008, 2013 ve 2015 (%17,64) yıllarında yapıldığı, ilgili beceri ile ilgili doktora çalışmalarının önceki yıllarda hiç yapılmadığı ve daha sonraki dönemlerde yapılmaya başlandığı da gözlenmektedir.

Görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili yapılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Görsel Okuma/Görsel Sunu Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Marmara Üniversitesi	0	2	2
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	0	1	1
Gazi Üniversitesi	1	2	3
Uşak Üniversitesi	0	1	1
Atatürk Üniversitesi	3	1	4
İstanbul Üniversitesi	1	0	1
Çukurova Üniversitesi	0	1	1
Fırat Üniversitesi	0	2	2
Pamukkale Üniversitesi	0	1	1
Bartın Üniversitesi	0	1	1
Genel Toplam	5	12	17

Tablo 2 değerlendirildiğinde, görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili toplam 10 farklı üniversitede çalışma yapıldığı görülmektedir. En fazla tez, sırasıyla Atatürk (%23,52) ve Gazi (%17,64) üniversitelerinde yapılmıştır. Yine doktora düzeyinde en fazla çalışmanın Atatürk Üniversitesinde yapıldığı gözlemlenmektedir. Doktora düzeyindeki çalışmaların ise sadece üç üniversitede (Atatürk, Gazi, İstanbul) gerçekleştirildiği görülmektedir.

Görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili yapılan tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3. Görsel Okuma/Görsel Sunu Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Ana Bilim Dalı	DR Tezi	YL Tezi	Toplam
İlköğretim ABD	1	7	8
Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi ABD	0	2	2
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi ABD	1	0	1
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD	1	0	1
Güzel Sanatlar Eğitimi ABD	1	0	1
Sınıf Öğretmenliği Eğitimi ABD	0	1	1
Eğitim Bilimleri ABD	0	2	2
Türkçe Eğitimi ABD	1	0	1
Genel Toplam	5	12	17

Tablo 3 incelendiğinde görsel okuma/görsel sunu ile ilgili tezlerin 8 farklı ana bilim dalında yapıldığı görülmektedir. En fazla tezin İlköğretim Ana Bilim Dalında (%47,05) yapıldığı görülürken onu Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi ve Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalları (%11,76) takip etmiştir. Ana bilim dalı bazında en çok İlköğretim Ana Bilim Dalında çalışma yapılmış olmasında, görsel okuma/görsel sunu öğrenme alanının 2005 Türkçe Öğretim Programı (MEB, 2005) 1-5. sınıflar düzeyinde yer almasının etkisi olduğu söylenebilir.

Görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili yapılan tezlerde ele alınan konuların dağılımı Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4. Görsel Okuma/Görsel Sunu Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerde Ele Alınan Konular

Konu	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Sadece Görsel Okuma/Görsel Sunu Becerisini Ele Alan Tezler	1	3	4
Görsel Okuma/Görsel Sunuyla Birlikte Farklı Konuları da Ele Alan Tezler	4	9	13
Genel Toplam	5	12	17

Tablo 4 incelendiğinde görsel okuma/görsel sunu ile birlikte farklı konuları da ele alan tezlerin toplam tezlere oranı %76,47 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında sadece görsel okuma/görsel sunu becerisini ele alan tezlerin toplam tezlere oranı ise %23,53'tür. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin her ikisinde de görsel okuma/görsel sunu ile birlikte farklı konuları da ele alan çalışmaların sadece görsel okuma/görsel sunu becerisini ele alan çalışmalardan fazla olduğu görülmektedir. İncelenen çalışmalarda ele alınan konular genel hatlarıyla aşağıda verilmiştir:

- Projeye dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına ve sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi,

- İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki,

- İlköğretim birinci sınıf Türkçe kitaplarındaki görsel okuma etkinlikleri ile ilgili öğretmen görüşleri,

- İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve görsel okuma düzeyi ile problem kurma becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi,

- İlkokul birinci sınıf öğrencilerine yönelik görsel okuma eğitim programı geliştirilmesi,
- Türkçe dersinde kısa film destekli etkinliklerin görsel okuma becerilerine etkisi,
- Sosyolojik görsel okuma ve sanatsal uygulama eğitim modülünün resim-iş öğretmenliği lisans programında uygulanması,
- Yaratıcı düşünme tekniklerinin 5. sınıf öğrencilerinin görsel okuma ve görsel sunu becerilerine etkileri.

Görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili yapılan tezlerin örneklem grubuna göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 5. Görsel Okuma/Görsel Sunu Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Örneklem Grubu	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
İlköğretim (1-5)	2	6	8
İlköğretim (6-8)	1	0	1
Ortaöğretim (9-12)	0	1	1
Lisans	1	1	2
Lisansüstü	0	0	0
Öğretmenler	1	4	5
Akademisyenler	0	0	0
Genel Toplam	5	12	17

Tablo 5 incelendiğinde yüksek lisans tezlerinde örneklem grubu sayısının (%70,58) doktora tezlerindeki örneklem grubu sayısından (%29,42) daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Örneklem gruplarında sırasıyla en fazla ilköğretim 1-5 öğrencilerinin (%47,05), öğretmenlerin (29,41) ve lisans öğrencilerinin (%11,76) tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra doktora tezlerinde de yüksek lisans tezlerinde de en fazla çalışma ilköğretim 1-5 öğrencileriyle yapılmıştır. Onu öğretmenlerin olduğu örneklem grubu takip etmiştir. Ayrıca lisansüstü öğrenciler ve akademisyenlerin hiç tercih edilmemiş olmaları dikkat çekici bir başka durumdur.

Görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili yapılan tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı Tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6. Görsel Okuma/Görsel Sunu Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Araçları	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Gözlem	4	0	4
Görüşme	3	5	8
Başarı Testi	2	0	2
Tutum/Algı/Kişilik/İlgi veya Yetenek Testleri	0	4	4
Anket	3	11	14
Doküman	1	0	1
Diğer	1	1	2
Genel Toplam	14	21	35

Tablo 6 değerlendirildiğinde yüksek lisans çalışmalarında (%60) veri toplama araçlarının doktora çalışmalarından (%40) daha fazla olduğu görülmektedir. Doktora ve yüksek lisans

çalışmalarında sırasıyla en fazla anket (%40) ve görüşme formu (%22,85) kullanılmıştır. Öte yandan doktora tezlerinde en fazla kullanılan veri toplama aracı gözlem iken yüksek lisans tezlerinde ankettir. Ayrıca doküman incelemesi ile çok az çalışma yapılması da kayda değer bir veridir denilebilir.

Görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili yapılan tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı Tablo 7’de verilmiştir:

Tablo 7. Görsel Okuma/Görsel Sunu Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemleri

Yöntem	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Nicel	1	10	11
Nitel	2	1	3
Karma	2	1	3
Genel Toplam	5	12	17

Tablo 7 ele alındığında en fazla nicel yöntemin (%70,58) kullanıldığı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde en fazla kullanılan araştırma yöntemi nicel yöntemdir (%83,33). Buna karşılık doktora tezlerinde ise en az kullanılan yöntem nicel yöntem olmuştur (%20). Yani yüksek lisans tezlerinde en fazla nicel yöntem çalışmaları yapılmışken nitel (4,55) ve karma (4,55) yöntemlere dayalı çalışmaların çok az olduğu görülmektedir. Doktora tezlerinde ise nitel ve karma yöntemlerin eşit sayıda kullanıldığı görülmektedir.

Görsel okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan tezlere ait bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Görsel okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 8’de verilmiştir:

Tablo 8. Görsel Okuryazarlık Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
2008	0	1	1
2012	1	0	1
2014	1	2	3
2015	2	1	3
2016	0	1	1
2017	1	0	1
2018	1	1	2
2019	0	7	7
2020	0	1	1
Genel Toplam	6	14	20

Tablo 8 incelendiğinde görsel okuryazarlık becerisiyle ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla yüksek lisans (%70) düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu da alanda daha çok yüksek lisans düzeyinde araştırma yapma eğiliminin ağır bastığını göstermektedir. Tabloda çalışmaların en fazla 2019 (%35) yılında yapıldığı görülürken bu çalışmaların tamamının yüksek lisans tezi olduğu, doktora çalışmalarının da son beş yılda giderek azaldığı gözlenmektedir.

Görsel okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 9. Görsel Okuryazarlık Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1	1	2
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	0	2
Gazi Üniversitesi	3	5	8
Pamukkale Üniversitesi	0	1	1
İstanbul Aydın Üniversitesi	0	1	1
Çukurova Üniversitesi	0	1	1
Sakarya Üniversitesi	0	1	1
Atatürk Üniversitesi	0	1	1
Trakya Üniversitesi	0	1	1
Yıldız Teknik Üniversitesi	0	1	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi	0	1	1
Genel Toplam	6	14	20

Tablo 9 değerlendirildiğinde, görsel okuma/görsel sunu becerisi ile ilgili toplam 11 farklı üniversitede çalışma yapıldığı görülmektedir. En fazla tez, sırasıyla Gazi (%40), Çanakkale Onsekiz Mart ve Ondokuz Mayıs (%10) üniversitelerinde yapılmıştır. Hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde en fazla çalışmanın Gazi Üniversitesinde yapıldığı gözlemlenmektedir. Doktora düzeyindeki çalışmaların ise sadece üç üniversitede (Gazi, Ondokuz Mayıs, Çanakkale Onsekiz Mart) gerçekleştirildiği görülmektedir.

Görsel okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı Tablo 10'da verilmiştir:

Tablo 10. Görsel Okuryazarlık Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Ana Bilim Dalı	DR Tezi	YL Tezi	Toplam
İlköğretim ABD	1	2	3
Güzel Sanatlar Eğitimi ABD	2	4	6
Eğitim Bilimleri ABD	1	2	3
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD	1	0	1
Resim-İş Eğitimi ABD	1	1	2
Fen Bilgisi Eğitimi ABD	0	1	1
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi ABD	0	2	2
Görsel Kültür ABD	0	1	1
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ABD	0	1	1
Genel Toplam	6	14	20

Tablo 10 incelendiğinde görsel okuryazarlıkla ilgili tezlerin 9 farklı ana bilim dalında yapıldığı görülmektedir. En fazla tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalında (%30) yapıldığı görülürken onu İlköğretim ve Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dallarına (%15) takip etmiştir. Ayrıca en fazla doktora tezinin yine Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalında yapıldığı göze çarpmaktadır. Durumun böyle olmasında ilgili ana bilim dalında görsel unsurların fazlaca kullanılmasının etkisinin olduğu söylenebilir.

Görsel okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan tezlerde ele alınan konuların dağılımı Tablo 11’de verilmiştir:

Tablo 11. Görsel Okuryazarlık Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerde Ele Alınan Konular

Konu	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Sadece Görsel Okuryazarlık Becerisini Ele Alan Tezler	2	5	7
Görsel Okuryazarlıkla Birlikte Farklı Konuları da Ele Alan Tezler	4	9	13
Genel Toplam	6	14	20

Tablo 11 incelendiğinde sadece görsel okuryazarlık becerisini ele alan tezlerin toplam tezlere oranı %35 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında görsel okuryazarlık ile birlikte farklı konuları ele alan tezlerin toplam tezlere oranı ise %65’tir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin her ikisinde de görsel okuryazarlıkla birlikte farklı konuları da ele alan çalışmaların sadece görsel okuryazarlık becerisini ele alan çalışmalardan fazla olduğu görülmektedir. İncelenen çalışmalarda ele alınan konular genel hatlarıyla aşağıda verilmiştir:

- Gelecekçi sanat eğitimi modellerine temel oluşturması bakımından görsel okuryazarlık ve eleştirel pedagoji ilişkisi,
- Lise düzeyi görsel sanatlar dersinin, öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerinin gelişimine etkisi,
- Görsel sanatlar öğretmen adaylarının görsel okuryazarlığa ilişkin görüşleri,
- İlköğretim programlarında yer alan görsel okuryazarlık kazanımlarının değerlendirilmesi,
- Görsel farkındalık eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının görsel okuryazarlıklarına etkisinin incelenmesi,
- Türkçe derslerinde görsel okuryazarlık yoluyla okuma becerilerinin geliştirilmesi,
- Lisans öğrencilerinin görsel okuryazarlık düzeyleri ve web sayfalarında öncelikle görsele ya da görsele birlikte metne yönelim tercihleri,
- Ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine etkisi,
- Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin görsel okuryazarlık düzeyi ile eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişki.

Görsel okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan tezlerin örneklem grubuna göre dağılımı Tablo 12’de verilmiştir:

Tablo 12. Görsel Okuryazarlık Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Örneklem Grubu	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
İlköğretim (1-5)	0	5	5
İlköğretim (6-8)	1	5	6
Ortaöğretim (9-12)	1	2	3
Lisans	2	3	5
Lisansüstü	0	0	0
Öğretmenler	0	1	1

Akademisyenler	0	0	0
Diğer	2	0	2
Genel Toplam	6	16	22

Tablo 12 incelendiğinde yüksek lisans tezlerinde örneklem grubu sayısının (%71,42) doktora tezlerindeki örneklem grubu sayısından (%28,58) daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Örneklem gruplarında sırasıyla en fazla ilköğretim 6-8 (%27,27), ilköğretim 1-5 ve lisans (%22,72) öğrencilerinin tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra doktora tezlerinde en fazla çalışma lisans öğrencileriyle yapılmışken yüksek lisans tezlerinde en fazla çalışma ilköğretim 1-5 ve 6-8 öğrencileri ile yapılmıştır. Ayrıca lisansüstü öğrenciler ve akademisyenlerin hiç tercih edilmemiş olmaları dikkat çeken durumlardır. Diğer kategorisinde yer alan çalışmalar ise yazarların kendi görüşlerini belirttiği nitel çalışmalardır.

Görsel okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı Tablo 13'te verilmiştir:

Tablo 13. Görsel Okuryazarlık Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Araçları	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Gözlem	0	2	2
Görüşme	3	5	8
Başarı Testi	1	4	5
Tutum/Algı/Kişilik/İlgi veya Yetenek Testleri	0	2	2
Anket	4	7	11
Doküman	1	1	2
Diğer	1	0	1
Genel Toplam	10	21	31

Tablo 13 değerlendirildiğinde yüksek lisans çalışmalarında (%67,74) kullanılan veri toplama araçlarının doktora çalışmalarında (%32,26) kullanılan veri toplama araçlarından daha fazla olduğu görülmektedir. Doktora ve yüksek lisans çalışmalarında sırasıyla en fazla anket (%35,48) ve görüşme formu (%25,80) kullanılmıştır. Öte yandan hem doktora hem yüksek lisans tezlerinde en fazla anket kullanılmıştır. Doktora çalışmalarında tutum/algı/kişilik/ilgi veya yetenek testleri ile gözlem formlarının hiç ele alınmamış olması kayda değer bir veridir.

Görsel okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı Tablo 14'te verilmiştir:

Tablo 14. Görsel Okuryazarlık Becerisiyle İlgili Yapılan Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemleri

Yöntem	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Nicel	2	10	12
Nitel	2	2	4
Karma	2	2	4
Genel Toplam	6	14	20

Tablo 14 ele alındığında en fazla nicel yöntemin (%60) kullanıldığı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde nicel yöntemin oranı (%71,42) diğer yöntemlerden fazladır. Yüksek lisans tezlerinde en fazla nicel yöntem çalışmaları yapılmışken nitel (14.28) ve karma (14.28) yöntemlere dayalı

çalışmaların çok az olduğu görülmektedir. Doktora tezlerinde ise tüm yöntemlerin eşit sayıda kullanıldığı görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eğitim-öğretim alanında görsel okuma/görsel sunu ve görsel okuryazarlık becerileriyle ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada 37 lisansüstü tez incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Lisansüstü tezlerin yayın yılına ilişkin bulgular incelendiğinde, görsel okuma/görsel sunu becerisiyle ilgili yapılan tezlerin 2006-2020 yılları arasında yayımlandığı ve bu tezlerin 12'sinin yüksek lisans; 5'inin ise doktora tezi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yayın yılları incelendiğinde, görsel okuma/görsel sunu ile ilgili ilk yüksek lisans tezinin 2006; ilk doktora tezinin 2015 yılında yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. En fazla yüksek lisans ve doktora tezlerinin 2008, 2013 ve 2015 yıllarında hazırlandığı tespit edilmiştir. Buna karşılık görsel okuryazarlık becerisiyle ilgili yapılan tezlerin ise 2008-2020 arasında yayımlandığı ve bu tezlerin 14'ünün yüksek lisans, 6'sının ise doktora tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tezlerin yayın yıllarına bakıldığında; ilk yüksek lisans tezinin 2008, ilk doktora tezinin 2012 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Çalışmaların en fazla 2019 yılında yapıldığı görülürken bu çalışmaların tamamının yüksek lisans tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her iki konuda yazılan lisansüstü çalışmalara bakıldığında, yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine göre sayı olarak daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebinin, eğitim alanında yer alan üniversite kurumlarındaki lisansüstü programların (yüksek lisans ve doktora) yer alma durumları ve sözü edilen konu alanları üzerine yapılan çalışmaların tercih edilme durumları şeklinde açıklanabilir. İlgili literatür kapsamında lisansüstü tezleri, tez yayın yılı çerçevesinde de değerlendirildiği çalışmalar (Doğan ve Özçakmak, 2010; Balcı, 2012; Sarıkaya ve Söylemez, 2016; Püsküllüoğlu ve Hoşgörür, 2017; Batur ve Özcan, 2020; Sevim, 2020; Değirmenci-Gündoğmuş, 2018; Taş ve Bulut, 2020) mevcuttur. Elbir ve Bağcı (2013) tarafından ilköğretim düzeyi okuma eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirildiği araştırmada, çalışmaların çoğunlukla yüksek lisans tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Haçat ve Demir (2019) tarafından eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmada da yine, tezlerin genellikle yüksek lisans düzeyinde yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Lisansüstü tezlerin yapıldıkları üniversiteler incelendiğinde, görsel okuma/görsel sunu becerisiyle ilgili tezlerin 10 farklı üniversitede yapıldığı tespit edilmiştir. Yüksek lisans düzeyindeki tezlerin Marmara, Gazi ve Fırat üniversitelerinde eşit sayıda yapıldığı görülmektedir ($f=2$). Doktora düzeyinde tezlerin de sadece 3 farklı üniversitede yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Atatürk Üniversitesi bu anlamda 3 tez ile en fazla doktora tezi yapılan üniversite iken onu birer tezle Gazi ve İstanbul üniversiteleri takip etmektedir. Toplam yapılan tez sayılarına bakıldığında Atatürk Üniversitesinde en fazla tezin yapıldığı dikkat çekmektedir. Turan, Sevim ve Tunagür (2018), Türkçe eğitimi alanındaki tezlerin özet bölümlerini analiz ettikleri çalışmalarında en fazla çalışmanın Atatürk Üniversitesinde yapıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Görsel okuryazarlık becerisiyle ilgili tezlerin ise 11 farklı üniversitede yapıldığı tespit edilmiştir. Yüksek lisans ve doktora düzeylerinin her ikisinde de Gazi Üniversitesinin önde olduğu, ardından Çanakkale Onsekiz Mart ve Ondokuz Mayıs üniversitelerinin geldiği görülmektedir. Özdemir (2018) okumaya ilişkin lisansüstü çalışmaları incelediği araştırmasında da Gazi Üniversitesinde yapılan tezlerin sayı olarak daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Haçat Oğuz ve Demir (2018), köklü üniversitelerde hazırlanan tez sayısının fazla olmasını, üniversitelerin kuruluş yıllarının diğerlerine göre daha erken olması ve akademik olanaklara daha fazla sahip olmalarıyla açıklamaktadır.

İncelenen lisansüstü tezler, hazırlandığı ana bilim dalları bazında ele alındığında, görsel okuma/görsel sunu becerisiyle ilgili tezlerin en fazla ilköğretim ana bilim dalında yapıldığı

görülmektedir. Görsel okuryazarlık becerisiyle ilgili tezlerin ise en fazla güzel sanatlar eğitimi ana bilim dalında yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

İncelenen tezler konu dağılımı bazında ele alındığında, görsel okuma/görsel sunu ile birlikte farklı konuları da ele alan tezlerin toplam tezlere oranı %76,47 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında sadece görsel okuma/görsel sunu becerisini ele alan tezlerin toplam tezlere oranı ise %23,53'tür. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin her ikisinde de görsel okuma/görsel sunu ile birlikte farklı konuları da ele alan çalışmaların sadece görsel okuma/görsel sunu becerisini ele alan çalışmalardan fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan sadece görsel okuryazarlık becerisini ele alan tezlerin toplam tezlere oranı %35 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında görsel okuryazarlık ile birlikte farklı konuları ele alan tezlerin toplam tezlere oranı ise %65'tir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin her ikisinde de görsel okuryazarlıkla birlikte farklı konuları da ele alan çalışmaların sadece görsel okuryazarlık becerisini ele alan çalışmalardan fazla olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen lisansüstü tezlerin örneklem grubuna göre dağılımı incelendiğinde, görsel okuma/görsel sunu becerisiyle ilgili yapılan tezlerde çeşitli gruplarda katılımcıların yer aldığı görülmektedir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde en fazla ilköğretim (1-5) kademesinde bulunan öğrencilerin örneklem grubu olarak yer aldığı görülmektedir. Ardından öğretmenlerin oluşturduğu örneklem grubu gelmektedir. Görsel okuryazarlıkla ilgili yapılan tezlerde ise yüksek lisans tezlerinde en fazla ilköğretim (1-5) ve ilköğretim (6-8) kademesinde bulunan öğrencilerin örneklem grubu olarak yer aldığı görülürken; doktora tezlerinde ise en fazla lisans öğrencilerinin yer aldığı görülmektedir. İlgili alanyazın kapsamında araştırmacıların lisansüstü tezleri örneklem grubu bağlamında da değerlendirdiği çalışmalar (Çakıcı ve Ilgaz, 2011; Kaya ve Kaya, 2013; Özenç ve Özenç, 2013; Sarıkaya ve Söylemez, 2016; Şenyurt ve Özer Özkan, 2017; Aksoy ve Kaplan, 2018; Haçat Oğuz ve Demir, 2018) yer almaktadır. Sarıkaya ve Söylemez (2016) tarafından yapılan Türkçe eğitimi alanındaki konuşma becerisiyle ilgili lisansüstü çalışmaların incelendiği araştırmada en fazla ilköğretim ve lisans öğrencilerinin örneklem grubu olarak tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı incelendiğinde, görsel okuma/görsel sunu becerisiyle ilgili yapılan doktora tezlerinde en fazla gözlem aracı kullanılırken, yüksek lisans tezlerinde ise en fazla anketin kullanıldığı tespit edilmiştir. Lisansüstü tezlerinde tamamında ise en fazla anket veri toplama aracı kullanılmıştır. Görsel okuryazarlıkla ilgili yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerinde de yine en fazla anketin kullanıldığı tespit edilmiştir. Kolaç (2008), ilk okuma yazma alanında hazırlanmış 37 lisansüstü tezini incelediği çalışmasında, veri toplama aracı olarak en fazla anket kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır.

İncelenen lisansüstü tezlerin araştırma yöntemine göre dağılımı incelendiğinde, görsel okuma/görsel sunu ile ilgili yapılan tezlerde ağırlıklı olarak nicel yöntemin kullanıldığı tespit edilmiştir. Doktora tezlerinde nitel ve karma yöntemlerin daha fazla kullanıldığı, yüksek lisans tezlerinde ise nicel yöntemin benimsendiği saptanmıştır. Görsel okuryazarlıkla ilgili yapılan tezlerde ise yine en fazla nicel yöntemin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca doktora tezlerinde nicel, nitel ve karma yöntem eşit sayıda kullanılırken, yüksek lisans tezlerinde nicel yöntem en fazla başvurulan yöntem olmuştur. Altıparmak ve Nakiboğlu (2001), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde tamamlanan yüksek lisans ve doktora tezlerini kullanılan araştırma yöntemi bakımından inceledikleri çalışmalarında, yüksek lisans tezlerinin büyük bir kısmında ve doktora tezlerin tamamında nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırma sonuçlarına göre şu önerilere yer verilebilir:

- Türkiye'deki mevcut üniversite sayısı göz önünde bulundurulduğunda görsel okuma/görsel sunu ve görsel okuryazarlık gibi günümüz teknolojik dünyasındaki iki önemli beceriyle ilgili

çalışmaların yetersiz olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda ilgili becerilerde çalışmaların daha fazla araştırmacı tarafından ele alınması gerektiği söylenebilir.

- Görsel okuma/görsel sunu ve görsel okuryazarlıkla ilgili doktora tezlerinin çok az olduğu görülmektedir. Üniversitelerde bu konularla ilgili doktora düzeyinde daha fazla çalışma yapılması için araştırmacılar teşvik edilmelidir.

- Görsel okuma/görsel sunu ve görsel okuryazarlıkla ilgili sadece 22 üniversitede çalışmalar yapılmıştır. Diğer üniversitelerde de bu beceriye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

- Konu dağılımlarına bakıldığında sadece görsel okuma/görsel sunu becerisini ve aynı şekilde sadece görsel okuryazarlık becerisini ele alan çalışmaların azlığı göze çarpmaktadır. Sadece görsel okuma/görsel sunu becerisini ve aynı şekilde sadece görsel okuryazarlık becerisini ele alan çalışmaların yapılması noktasında daha fazla yönlendirmeler yapılmalıdır.

Kaynakça

- Akpınar, B. (2009). İlköğretim 1–5. sınıflar Türkçe öğretim programları görsel okuma ve sunu öğrenme alanının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 37-49.
- Aksoy, B. & Kaplan, M. (2018). Türkiye’de harita okuryazarlığı becerisi ile ilgili yapılan tezlerin incelenmesi. 7. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu (Eylül 2018) Bildiri Kitabı, 1050-1075.
- Akyol, H. (2006). Türkçe öğretim yöntemleri. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Alpan, G. (2008). Görsel okuryazarlık ve öğretim teknolojisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 74-102.
- Altıparmak, M. ve Nakiboğlu, M. (2001). Fen Bilimleri Eğitimi lisansüstü tez çalışmalarında uygulanan nitel ve nicel yöntemler. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 17, 355-358.
- Arı, G. & Soylu, S. (2020). Beşinci sınıf öğrencilerinin görsel okuma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9 (2) , 718-735 .
- Arpağuş, E. K., Moğol, S. & Ünsal, Y. (2015). Görsel okumanın ortaöğretim öğrencilerinin fizik dersi başarılarına etkisi: Hareket konusu örneği. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(11), 65-81.
- Ateş, M., Sur, E. & Çelik, H. (2020). Türkçe öğretmenlerinin görsel okumayla ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-15.
- Ausburn, L. J. & Ausburn, F. B. (1978). Visual literacy: Background, theory and practice. *Programmed Learning and Educational Technology*, 15(4), 291-297.
- Balcı, A. (2012). Türkiye’de çocuk edebiyatı üzerine hazırlanan lisansüstü tezler hakkında bir meta-analiz çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 195-206.
- Bangir-Alpan, G. (2013). Görsel okuryazarlık eğitiminin öğretmen adaylarının problem çözme yaklaşımlarına etkisi: *Gazi Üniversitesi örneği*. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 111-130.
- Batur, Z. & Özcan, H. Z. (2020). Eleştirel düşünme üzerine yazılan lisansüstü tezlerinin bibliyometrik analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(2), 834-854.
- Bozkurt, E. & Ulucan, M. (2014). İlköğretim 1. sınıf Türkçe ders programı görsel okuma-görsel sunu kazanımlarının incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(2), 22-60.
- Bulut, K. & Taş, C. (2020). 1994-2020 yılları arasında eğitim-öğretim alanında yapılan etik konulu bilimsel çalışmaların farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (46), 234-264.
- Burmark, L. (2002). Visual Literacy (Learn to See, See to Learn), Association for Supervision & Curriculum Development.
- Çakıcı, Y. & Ilgaz, G. (2011). 2004 yılı ilköğretim fen ve teknoloji programı ile ilgili 2005-2010 yılları arasındaki tezlerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34 (34), 35-47.

- Çam, B (2006) İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Çepni, S. (2012). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Değirmenci Gündoğmuş, H. (2018). Okuduğunu anlama ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(2), 899-910.
- Doğan, Y. & Özçakmak, H. (2014). Dinleme becerisinin eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 90-99.
- Doğru, A. G. (2014). Lise düzeyi görsel sanatlar dersinin, öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerinin gelişimine etkisi. *Akdeniz Sanat*, 11(21), 45-63.
- Duran, M. (2013). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin görsel matematik okuryazarlığı hakkındaki görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 38-51.
- Elbir, B. & Bağcı, C. (2013). Birinci ve ikinci kademe okuma eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 229-247.
- Elkins, J. (2003). Visual Studies, A Skeptical Introduction. New York and London: Routledge, UK.
- Feinstein, H. & Hagerty, R. (1994). Visual literacy in general education at the University of Cincinnati. Visual literacy in the digital Age: Selected readings from the annual conference of the International Visual Literacy Association (25th Rochester, New York, October 13-17, 1993,205-212.) (ERIC Document Reproduction Service No. ED 370 602).
- Felten, P. (2008). Visual literacy. Change: The magazine of higher learning, 40(6), 60-64.
- Göçer, A. & Tabak, G. (2013). Öğretmen adaylarının 'görsel okuryazarlık'ile ilgili algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 517-541.
- Güleryuz, H. (2004). Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi, Ankara: Pegem Yayınları.
- Günay, V. (2008). Görsel okuryazarlık ve imgenin anlamlandırılması. *Art-e Sanat Dergisi*, 1(1), 1-29.
- Güneş, F. (2013). Görsel okuma eğitimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Haçat, S. O. & Demir, F. B. (2019). Eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin analizi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 116-145.
- Hiçyılmaz, Y. (2020). İlkokul öğrencilerinin empresyonizme yönelik görüşlerinin görsel okuryazarlık bağlamında incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1-1.
- İşler, A.Ş. (2002). Günümüzde görsel okuryazarlık ve görsel okuryazarlık eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 153-161.
- Kaya, M. & Kaya, M. F. (2013). Coğrafya eğitiminde yönelimler: 2012 yılına kadar yapılan lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0 (27), 282-313.
- Kaya, M. F. (2011). Öğrencilerde görsel okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik coğrafya öğretmenlerinin görüş ve uygulamaları. *Turkish Studies (Elektronik)*, 6(2), 631-644.
- Kocaarslan, M. & Çeliktürk, Z. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterliklerinin belirlenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 344-362.
- Kolaç, E. (2008). İlk okuma yazma alanında yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. 2-4 Mayıs. VII. Ulusal sınıf öğretmenliği eğitimi sempozyumu, Çanakkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Çanakkale.
- Kurudayıoğlu, M. & Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Journal of Türklük Bilimi Araştırmaları*, 15(28), 283-298.
- Maden, S. & Altunbay, M. (2016). Türkçe eğitiminde görsel sunu ve görsel okuma aracı olarak grafik ve tabloların kullanımı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1971-1983.
- McFadzean, E. & McRenzie, J. (2001), Facilitating Virtual Learning Groups: A practical approach, *Journal of Management Development*, S. 20(6), s. 470-494.
- MEB (2005), İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar), MEB Yayınları, Ankara.
- Messaris, P. (1994). Visual Literacy: Image, Mind and Reality, Westview Pres, Oxford.
- Onursoy, S. (2017). Görsel kültür ve görsel okuryazarlık. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(1), 47-54.
- Örs, E. & Baş, B. (2018). İkinci sınıf öğrencilerinin görsel okuryazarlığı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 95-113.
- Özdemir, S. (2018). Okumaya ilişkin lisansüstü araştırmaların eğilimleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1161-1178.

- Parsa, A. F. (2007). Görsel okuryazarlık: görselleri okuma değerlendirme ve yaratma süreci. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (2), 111-127.
- Püsküllüoğlu, E. I. & Hoşgörür, V. (2017). Türkiye’de 2010-2016 yılları arasında yapılan karşılaştırmalı eğitim lisansüstü tezlerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 46-61.
- Sarikaya, B. & Söylemez, Y. (2016). Türkçe eğitimi alanındaki konuşma becerisiyle ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (12-14 Ekim 2016), Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.
- Sarikaya, B. (2017). Türkçe öğretiminde görsel okuma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 779-796.
- Sevim, O. (2020). Çocuk edebiyatıyla ilgili lisansüstü çalışmalarda eğilimler: Bir İçerik Analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 124-144.
- Stokes, S. (2002). Visual literacy in teaching and learning: A literature perspective. *Electronic Journal for the integration of Technology in Education*, 1(1), 10-19.
- Şahin, Ç. & Kıran, I. (2009). Öğretmen adaylarının algılarına göre görsel okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (23), 77-90.
- Şenyurt, S. & Özkan, Y. Ö. (2017). Eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi. *Elementary Education Online*, 16(2).
- Turan, L., Sevim, O. & Tunagür, M. (2018). Türkçe eğitimi alanında hazırlanan doktora tez özetlerine yönelik bir içerik analizi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2018(11), 29-44.
- Tüzel, M. S. (2010). Görsel okuryazarlık. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 691-705.
- Ünalın, Ş. (2006). Türkçe Öğretimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Varan, S. & Sönmez, Y. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının görsel okuma becerilerinin incelenmesi. XV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Muğla, Turkey, 2221-2230.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. Ö. (2012). Görsel okuryazarlık üzerine. *Marmara İletişim Dergisi*, (19), 64-77.
- Yılmaz, R. (2013). Eğitim ve görsel okuryazarlık ilişkisi üzerine bir inceleme. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 101-121.
- Zeren, G. & Arslan, R. (2009). Bir eğitim süreci olarak görsel okuryazarlık. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 43-52.